

Kinh tế chia sẻ tại Trung Quốc hiện nay

Hà Thị Hồng Vân*, Nguyễn Diệu Hương**, Phương Thanh Thủy***

Nhận ngày 7 tháng 1 năm 2022. Chấp nhận đăng ngày 15 tháng 3 năm 2022.

Tóm tắt: Bắt đầu từ năm 2015, nền kinh tế chia sẻ tại Trung Quốc đã hội tụ đủ các điều kiện để phát triển mạnh mẽ. Nhà nước Trung Quốc đã đưa ra các phương châm và chính sách hỗ trợ phát triển kinh tế chia sẻ. Các chính sách này tập trung vào việc hoàn thiện chế độ, hoàn thiện công tác quản lý, phát triển những mô hình kinh tế chia sẻ mẫu,... Đến nay, nền kinh tế chia sẻ đã thu được một số thành tựu đáng kể, đặc biệt là trong một số lĩnh vực như: dịch vụ cuộc sống, giao thông. Tuy nhiên, bên cạnh đó vẫn tồn tại một số hạn chế nhất định mà Trung Quốc cần khắc phục. Mặc dù vậy, nhưng cho đến thời điểm hiện nay, chúng ta không thể phủ nhận vai trò của nền kinh tế chia sẻ đối với sự phát triển chung của nền kinh tế quốc dân Trung Quốc.

Từ khóa: Trung Quốc, kinh tế chia sẻ, chính sách phát triển.

Phân loại ngành: Kinh tế học

Abstract: Since 2015, the sharing economy in China has met all the conditions for strong development. The Chinese state has issued guidelines and policies to support the development of its sharing economy. These policies focus on perfecting the regime, perfecting the management, developing sample sharing economic models, etc. Up to now, the sharing economy has obtained a number of remarkable achievements, notably in some areas such as commodity services, transportation. There are still certain limitations that China needs to overcome. However, until now, we cannot deny the role of the sharing economy in the overall development of China's national economy.

Keywords: China, sharing economy, development policy.

Subject classification: Economics

* Trung tâm Phân tích và Dự báo, Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam.
Email: vanhongha@gmail.com

** Viện Nghiên cứu Trung Quốc, Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam.

*** Tạp chí Khoa học xã hội Việt Nam, Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam.

1. Mở đầu

Hiện nay, trên thế giới có rất nhiều định nghĩa về kinh tế chia sẻ. Ở các nước phương Tây, kinh tế chia sẻ (sharing economy) còn được gọi theo nhiều tên khác nhau như: kinh tế hợp tác (collaborative economy), kinh tế dựa vào nhu cầu (on-demand economy), kinh tế nền tảng (platform economy), kinh tế truy cập (access economy), kinh tế dựa trên các ứng dụng di động (app economy) (Cristiano Codagnone and Bertin Martens, 2016).

Theo Robin Chase, kinh tế chia sẻ được gọi là người người cùng hưởng, nền tảng của nó bao gồm: “dư thừa sản phẩm + nền tảng chia sẻ + sự tham gia của mọi người”. Mô hình này bao gồm 3 yếu tố chính: (1) tận dụng nguồn sản phẩm, nguồn lực dư thừa để thực hiện hiệu quả kinh tế thực tế; (2) chính công nghệ khoa học kỹ thuật sẽ tạo cho chúng ta nền tảng chia sẻ và cùng hưởng, làm cho hành động chia sẻ trở thành hành vi giao dịch đơn giản; (3) cá nhân mỗi người chính là người hợp tác có ảnh hưởng nhất (Robin Chase, 2015).

Tại Trung Quốc, học giả Lý Hiểu Hoa đưa ra định nghĩa về kinh tế chia sẻ như sau: “kinh tế chia sẻ là phương thức sắp xếp các nguồn lực theo mô hình mới. Bằng cách sử dụng các kênh khoa học thông tin thế hệ mới, đem những sản phẩm, thời gian, thiết bị sản xuất nhàn rỗi của cá nhân, doanh nghiệp hoặc tổ chức cung cấp hoặc chuyển nhượng với giá thành thấp hoặc miễn phí cho những cá nhân hoặc doanh nghiệp cần sử dụng. Đối với các doanh nghiệp công nghệ thông tin là nền tảng cơ bản để phát triển ngành kinh tế chia sẻ, thì kinh tế chia sẻ chính là một mô hình kinh doanh mới” (Lý Hiểu Hoa, 2017, tr.119-126)

Kinh tế chia sẻ có bản chất là sử dụng sự phát triển của khoa học công nghệ, tận dụng những nguồn lực nhàn rỗi trong xã hội để sinh ra lợi ích kinh tế. Tại Trung Quốc, nền kinh tế chia sẻ phát triển rất mạnh mẽ từ giai đoạn 2015 đến nay. Doanh thu chung ngày càng lớn, một số phương diện được coi là có sự phát triển rất nổi bật, khiến cho quy mô số người tham gia vào nền kinh tế chia sẻ tại Trung Quốc ngày càng nhiều. Hiện nay, các nhà nghiên cứu của Trung Quốc rất quan tâm tìm hiểu vấn đề này. Các nghiên cứu đã đứng từ nhiều góc độ khác nhau để nhìn nhận sự phát triển của nền kinh tế chia sẻ. Bài viết này¹ mang tính chất khái quát những thành tựu và hạn chế trong quá trình phát triển của nền kinh tế chia sẻ tại Trung Quốc trong giai đoạn gần đây.

2. Quá trình phát triển của kinh tế chia sẻ tại Trung Quốc

Kinh tế chia sẻ thực chất đã tồn tại ở Trung Quốc từ rất lâu trong các nền kinh tế thương mại chủ yếu. Năm 2011, một số doanh nghiệp của nền kinh tế chia sẻ ở Trung Quốc đã bắt đầu thành lập. Sau đó đến cuối năm 2014, rất nhiều các doanh nghiệp khác tiếp tục xuất hiện. Các doanh nghiệp trong lĩnh vực kinh tế chia sẻ được thành lập nhiều gấp 3 lần so với cùng kỳ năm trước. Cho đến năm 2015, nền kinh tế chia sẻ ở Trung Quốc chính thức được cộng đồng quan tâm với tốc độ phát triển rất nhanh (Managershare, 2016).

¹ Bài viết là sản phẩm nghiên cứu của đề tài cấp Bộ năm 2019-2020 về “Phát triển Kinh tế số ở Trung Quốc và hàm ý chính sách cho Việt Nam” do Viện Nghiên cứu Trung Quốc chủ trì, TS. Hà Thị Hồng Vân làm chủ nhiệm.

Bắt đầu từ Diễn đàn Davos năm 2015, Thủ tướng Lý Khắc Cường lần đầu tiên chính thức nhắc đến nền kinh tế chia sẻ: “người người sáng nghiệp, mọi người sáng tạo” là nội dung quan trọng của cải cách kết cấu kinh tế. Sáng tạo là động lực thúc đẩy phát triển, là biện pháp quan trọng để phát triển kinh tế chia sẻ (Chính phủ Trung Quốc, 2015). Đây được coi là lần đầu tiên nền kinh tế chia sẻ được khẳng định vai trò ở Trung Quốc ở cấp độ quốc gia, đồng thời đưa ra phương hướng chỉ đạo để thúc đẩy sự phát triển chung của Trung Quốc.

Hội nghị Trung ương 5 khóa XVIII của Đảng Cộng sản Trung Quốc chính thức nhắc đến “phát triển nền kinh tế chia sẻ”. Đây là lần đầu tiên nền kinh tế chia sẻ được viết vào trong văn kiện Nghị quyết của Đảng, đánh dấu cho việc kinh tế chia sẻ được đưa vào quy hoạch chiến lược của Đảng và Nhà nước Trung Quốc (Mạng Nhân dân, 2015).

Từ năm 2015, nền kinh tế chia sẻ ở Trung Quốc bùng phát một cách mạnh mẽ, bởi lẽ nó hội tụ đủ các điều kiện để phát triển. Thói quen tiêu dùng thay đổi. Khảo sát của *Thời báo Tiền tệ* (Anh) năm 2016 cho thấy, thói quen tiêu dùng của người Trung Quốc có những thay đổi sâu sắc. Người tiêu dùng Trung Quốc trong giai đoạn này muốn trải nghiệm các sản phẩm đắt tiền, thương hiệu nổi tiếng, các sản phẩm tốt cho sức khỏe, đồng thời xu hướng mua hàng xuyên biên giới gia tăng (Mạng Sina, 2016). Khi nhu cầu về chất lượng sản phẩm gia tăng mà không muốn chi trả quá nhiều tiền, việc chia sẻ, thuê lại là việc làm lý tưởng.

Hệ thống mạng, công cụ cho nền kinh tế chia sẻ rất sẵn sàng và sử dụng dễ dàng. Hệ thống thanh toán di động như: AliPay, WeChat Pay, hay Apple Pay khiến việc mua sắm tiện dụng hơn bao giờ hết. Tính đến cuối năm 2015, có khoảng 161 cơ quan tiếp nhận hệ thống thanh toán liên ngân hàng trên mạng, kim ngạch thanh toán trên mạng tăng 56,03% so với năm trước (Ngân hàng Bình An, 2016). Thanh toán trên nền tảng di động ở Trung Quốc ước tính có tổng giá trị giao dịch lên tới 5,5 nghìn tỉ USD, lớn gấp 50 lần so với ở Mỹ vào năm 2016 (Tuổi trẻ, 2017).

Từ khi nền kinh tế chia sẻ được chú ý và dần phát triển ở Trung Quốc, Chính phủ Trung Quốc cũng đã đưa ra được những chính sách mang tính thúc đẩy sự phát triển, mang tính ổn định bền vững loại hình kinh tế này. Chúng ta có thể kể đến một số chính sách như sau:

Thứ nhất, một số chính sách liên quan đến nền kinh tế chia sẻ. Đầu thời kỳ, nền kinh tế chia sẻ bắt đầu bùng phát ở Trung Quốc, Chính phủ Trung Quốc đã đưa ra định hướng phát triển cho loại hình kinh tế này ở một số chính sách lớn của đất nước như: bản *Cương yếu Quy hoạch 5 năm lần thứ 13* (tháng 2/2016), *Báo cáo công tác của Chính phủ* (tháng 3/2016), *Ý kiến chỉ đạo về việc thúc đẩy tiêu dùng xanh*, *Cương yếu chiến lược phát triển thông tin hóa quốc gia* (tháng 7/2016),... (Hải Minh, 2017). Tất cả đều nhắc đến việc tạo điều kiện để phát triển nền kinh tế chia sẻ, tận dụng có hiệu quả các nguồn lực nhân rồi của cá nhân, xây dựng hệ thống sáng tạo trên Internet.

Tháng 6/2017, Hội nghị Thường vụ của Quốc vụ viện Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa đã tiến hành công tác bố trí, sắp xếp thúc đẩy sự phát triển của nền kinh tế chia sẻ. Trong đó, Hội nghị đã nêu ra những đặc điểm ngành nghề kinh tế chia sẻ ở các lĩnh vực khác nhau, điều chỉnh những chế độ mang tính không hợp lý như: giấy tờ cấp phép hành chính, đăng kí thương hiệu,...

Thứ hai, những chính sách trực tiếp đi vào nội dung phát triển nền kinh tế chia sẻ. Văn bản mang tính ủng hộ sự phát triển nền kinh tế chia sẻ đầu tiên ở cấp quốc gia là *Ý kiến chỉ đạo về việc thúc đẩy sự phát triển của nền kinh tế chia sẻ*. Được sự đồng ý của Quốc vụ

viện Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa, Ủy ban Cải cách và Phát triển Quốc gia cùng với Ban Thông tin mạng Trung ương, Bộ Công nghiệp và Thông tin hóa, Bộ Bảo hiểm xã hội và Nguồn lực Con người, Tổng cục Thuế, Tổng cục Công Thương, Tổng cục Kiểm tra Chất lượng, Tổng cục Thống kê đã cùng ban hành văn bản này vào tháng 7/2017 (Chính phủ Trung Quốc, 2017b).

Văn bản này bao gồm 16 điều. Đặc điểm chính và những điểm mới của các biện pháp chính sách trong bản Ý kiến chỉ đạo này bao gồm: (1) chú trọng vào sự chỉ đạo trong tương lai; (2) xác định rõ đặc trưng nội hàm; (3) nhấn mạnh sáng tạo trong quản lý; (4) nhấn mạnh sự quy phạm; (5) hoàn thiện về mặt chế độ (Ủy ban Cải cách và Phát triển, 2017). Từ đó có thể thấy, bản Ý kiến chỉ đạo này đã đưa ra những biện pháp mang tính chỉ đạo rõ ràng, xóa bỏ những trở ngại và hoàn thiện về mặt chế độ, giúp nền kinh tế chia sẻ của Trung Quốc phát triển một cách có trình tự và ổn định.

Tháng 12/2017, Ủy ban Cải cách và Phát triển Trung Quốc đã ban hành: *Thông báo của Văn phòng Ủy ban Cải cách và Phát triển Quốc gia về việc thúc đẩy phát triển loạt nền tảng mẫu đầu tiên của nền kinh tế chia sẻ*, đưa ra nền tảng mẫu đầu tiên của nền kinh tế chia sẻ trong một số lĩnh vực trọng điểm. Phương hướng trọng điểm của văn bản này là tập trung vào chia sẻ năng lực sáng tạo và chia sẻ năng lực sản xuất (Chính phủ Trung Quốc, 2017a).

Thứ ba, những chính sách phát triển nền kinh tế chia sẻ ở địa phương. Từ năm 2018 đến nay, các tỉnh thành đã căn cứ vào tình hình thực tế của địa phương, quán triệt tinh thần các văn bản của quốc gia, ban hành những phương án thực thi thúc đẩy sự phát triển nền kinh tế chia sẻ riêng cho địa phương của mình như: *Thông báo về Phương án thực hiện thúc đẩy sự phát triển nền kinh tế chia sẻ của tỉnh Phúc Kiến* (tháng 2/2018), *Ý kiến thực thi về việc bồi dưỡng và phát triển nền kinh tế chia sẻ của tỉnh Hà Nam* (tháng 9/2018), *Ý kiến thực thi về việc thúc đẩy sự phát triển lành mạnh của nền kinh tế chia sẻ thành phố Côn Minh* (tháng 12/2019),...

Có thể thấy, kinh tế chia sẻ đã được Chính phủ Trung Quốc quan tâm và đưa ra định hướng phát triển rõ ràng. Từ đó đến nay, chính quyền địa phương các cấp của Trung Quốc cũng đã đưa ra được những phương án thực thi cụ thể. Những chính sách từ Trung ương đến địa phương như vậy đã giúp nền kinh tế chia sẻ của Trung Quốc có căn cứ và đường lối phát triển rõ ràng.

3. Thành tựu của kinh tế chia sẻ của Trung Quốc

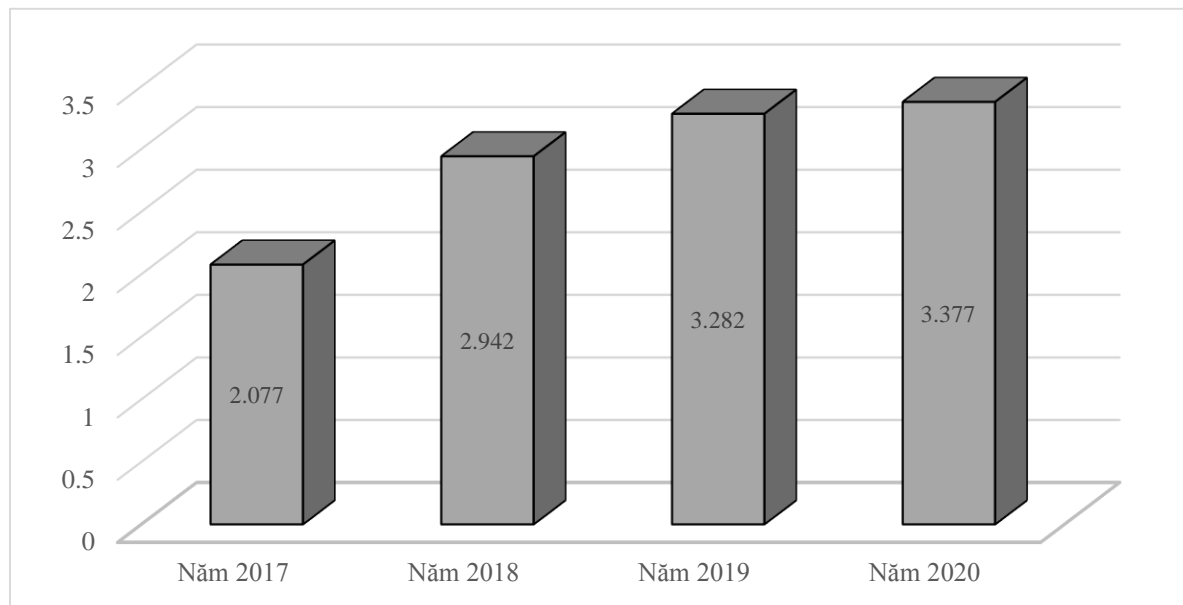
3.1. Khái quát sự phát triển mạnh mẽ của nền kinh tế chia sẻ tại Trung Quốc trong những năm gần đây

Thứ nhất, kim ngạch giao dịch của thị trường kinh tế chia sẻ ngày càng lớn hơn về quy mô. Theo số liệu nghiên cứu của Trung tâm Nghiên cứu Kinh tế chia sẻ - Trung tâm Thông tin Quốc gia của Trung Quốc, từ năm 2017 trở lại đây, nền kinh tế chia sẻ của Trung Quốc có quy mô giao dịch trên thị trường khá lớn. Năm 2017, kim ngạch giao dịch đạt 2.077 tỷ Nhân dân tệ (NDT). Năm 2018, kim ngạch giao dịch đạt 2.942 tỷ NDT. Năm 2019, kim ngạch giao dịch

đạt 3.282 tỷ NDT. Năm 2020, kim ngạch giao dịch đạt 3.377 tỷ NDT. Riêng năm 2020, tuy có chịu ảnh hưởng của dịch bệnh Covid-19, nhưng kim ngạch này cũng tăng trưởng 2,9% so với cùng kỳ năm trước (Trung tâm Nghiên cứu Kinh tế chia sẻ - Trung tâm Thông tin Quốc gia của Trung Quốc, 2021) (biểu đồ 1).

Biểu đồ 1: Kim ngạch giao dịch thị trường kinh tế chia sẻ

Đơn vị tính: tỷ NDT

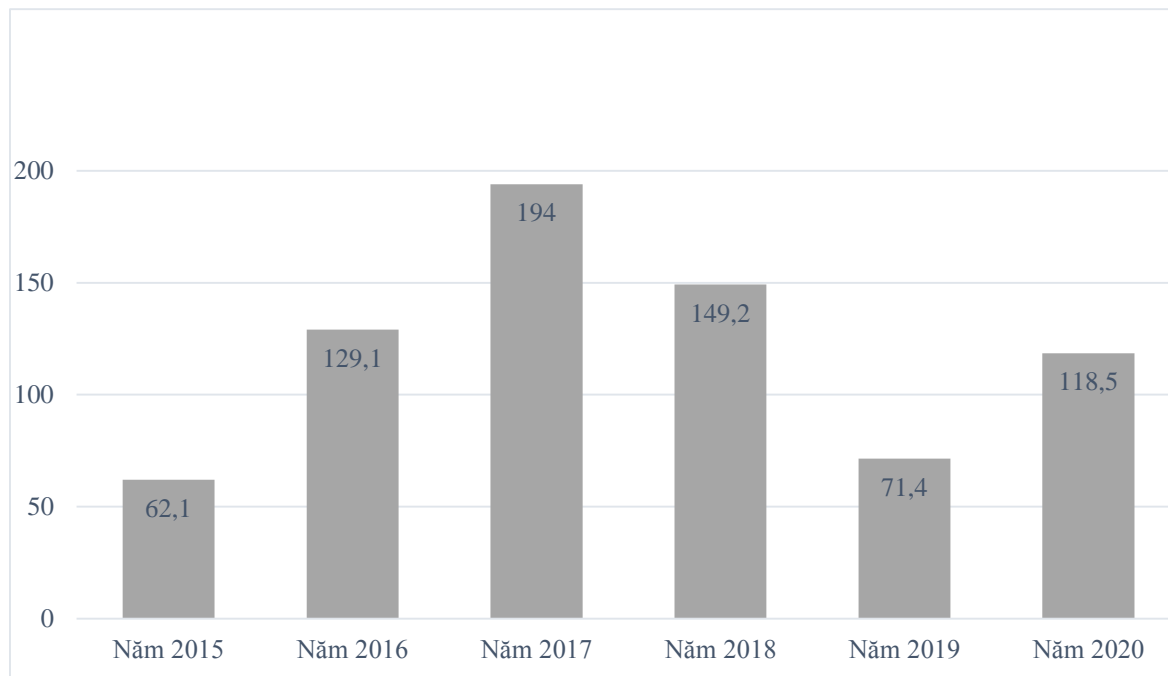
Nguồn: Trung tâm Nghiên cứu Kinh tế chia sẻ - Trung tâm Thông tin Quốc gia của Trung Quốc (2021)

Thứ hai, số lượng người tham gia vào nền kinh tế chia sẻ ngày càng nhiều. Năm 2018, số người tham gia vào nền kinh tế chia sẻ của Trung Quốc là 760 triệu người, tăng trưởng 7,1% so với năm trước (Wang Yi, 2019). Năm 2019, con số này tăng lên 800 triệu người (Trung tâm Nghiên cứu Kinh tế chia sẻ - Trung tâm Thông tin Quốc gia của Trung Quốc, 2020). Năm 2020, số người tham gia đạt 830 triệu người (Trung tâm Nghiên cứu Kinh tế chia sẻ - Trung tâm Thông tin Quốc gia của Trung Quốc, 2021). Những con số này cho thấy, ngay từ năm 2018, lượng người tham gia vào kinh tế chia sẻ của Trung Quốc đã đạt khoảng một nửa dân số Trung Quốc và từ đó đến nay, con số này không ngừng tăng lên. Chính vì vậy, nền kinh tế chia sẻ của Trung Quốc đã mang lại lợi nhuận khá lớn cho cư dân nước này.

Thứ ba, lượng đầu tư trực tiếp vào nền kinh tế chia sẻ từ năm 2015-2020 có chiều hướng ban đầu tăng nhanh nhưng về sau lại sụt giảm. Tuy nhiên, đến năm 2020, lượng đầu tư trực tiếp vào các lĩnh vực kinh tế chia sẻ lại xuất hiện chiều hướng tăng lên vượt trội, đạt 118,5 tỷ NDT (tuy so với con số 194 tỷ NDT của năm 2017 còn thấp hơn nhiều), tăng trưởng 66% (Wang Yi, 2021) (biểu đồ 2).

Biểu đồ 2: Lượng đầu tư trực tiếp vào kinh tế chia sẻ từ 2015-2020

Đơn vị tính: tỷ NDT

Nguồn: Trung tâm Thông tin Quốc gia (Wang Yi, 2021)

Thứ tư, tiến trình phát triển môi trường sinh thái của các doanh nghiệp nền tảng quy mô lớn trong lĩnh vực kinh tế chia sẻ ngày càng được đẩy nhanh. Có nhiều lý do để các doanh nghiệp hình thành nên môi trường sinh thái nền tảng. Trước hết, do hiệu ứng quy mô. Nền tảng chia sẻ là nơi liên kết các bên, chỉnh lý nguồn lực của nhiều bên, có hiệu ứng quy mô và hiệu ứng quy phạm kinh tế. Nền tảng càng lớn, chi phí cho các hoạt động kinh tế càng thấp. Do đó, nền tảng có động cơ bên trong để mở rộng quy mô và mở rộng phạm vi. Bên cạnh đó, do nhu cầu cạnh tranh của doanh nghiệp, cộng với việc giảm số lượng người dùng trong những năm gần đây, khiến áp lực doanh thu của nền tảng ngày càng lớn. Ngoài ra, dịch bệnh cũng tiếp tục gây áp lực hơn nữa. Vì thế, việc mở ra những trang web mới để thu hút người dùng mới, phát triển lĩnh vực mới đã trở thành tâm điểm của cuộc cạnh tranh. Cuối cùng là do sự khép kín trong chuỗi sinh thái các nền tảng đã nâng cao nhu cầu gắn kết của người dùng. Các nền tảng lấy nhu cầu của người dùng làm phương hướng, lấy các ngành nghề có sẵn làm cơ sở, thông qua việc tích hợp chuỗi giá trị của chuỗi ngành nghề, cung cấp cho người tiêu dùng dịch vụ một cửa, kéo dài thời gian dùng chân của người tiêu dùng để làm phong phú thêm các biện pháp tăng doanh thu.

Thứ năm, hàng loạt doanh nghiệp kỳ lân (unicorn) tại Trung Quốc được hình thành. Các doanh nghiệp này đóng góp cho tổng giá trị thị trường kinh tế chia sẻ khá lớn như: năm 2019, Trung tâm Nghiên cứu Thương vụ điện tử của Trung Quốc công bố *Báo cáo số liệu*

thị trường kinh tế chia sẻ tại Trung Quốc năm 2019 cho thấy, có 10 doanh nghiệp kỳ lân, tổng giá trị đạt 82,18 tỷ USD. Trong đó phải kể đến: Didi Chuxing (58 tỷ USD), WiFi Master Key (5,2 tỷ USD), WeWork (5 tỷ USD), Hello Travel (4 tỷ USD), Youke Workshop (3,231 tỷ USD),... (Wang Yi, 2020). Đến năm 2020, trên thế giới có 486 doanh nghiệp kỳ lân, trong đó có 33 doanh nghiệp thuộc lĩnh vực kinh tế chia sẻ, với 14 doanh nghiệp là của Trung Quốc, có tổng trị giá đạt 558 tỷ NDT, và Trung Quốc đã trở thành một quốc gia chính yếu trong thị trường kinh tế chia sẻ của thế giới (Sohu, 2021).

3.2. Một số lĩnh vực nổi bật của nền kinh tế chia sẻ tại Trung Quốc hiện nay

Tại Trung Quốc, nền kinh tế chia sẻ bao gồm 7 lĩnh vực ngành nghề: giao thông, nhà ở, kỹ năng tri thức, dịch vụ cuộc sống, y tế, không gian làm việc, năng lực sản xuất.

Chia sẻ trong lĩnh vực giao thông đi lại là cách gọi của các phương thức di chuyển và đi lại thông minh trong bối cảnh của nền kinh tế chia sẻ. Cùng với sự phát triển của các nền tảng chia sẻ, con người tận dụng những nguồn lực về mặt giao thông như: phương tiện giao thông nhân rồi, hoặc không gian của xe, hoặc kỹ năng lái xe,... để chia sẻ khả năng di chuyển, đi lại (Trung tâm Thông tin Quốc gia, 2016a).

Chia sẻ trong lĩnh vực nhà ở là việc thông qua các nền tảng mạng xã hội, tập hợp lại những thông tin về nguồn nhà ở, công khai cho những người có nhu cầu sử dụng được biết. Chia sẻ trong lĩnh vực nhà ở được xuất phát từ nước ngoài và dần thịnh hành tại Trung Quốc, trong đó tiền thân là hình thức khách sạn gia đình, cụ thể là người dân lấy chính ngôi nhà của mình làm thành khách sạn cho thuê. Ngày nay, mạng xã hội giúp những người có nhu cầu tìm nhà ở tạm thời và người có nhà trống có thể kết nối với nhau, những ngôi nhà đang không sử dụng được khai thác triệt để, đem lại lợi nhuận cho chủ nhân (Trung tâm Thông tin Quốc gia, 2016b).

Chia sẻ trong lĩnh vực kỹ năng tri thức là việc kết nối những kỹ năng tri thức, nguồn lực về mặt tri thức của con người hoặc tổ chức thông qua nền tảng mạng xã hội, dùng hình thức miễn phí hoặc trả tiền để cung cấp cho những người hoặc cơ quan nào đó (Trung tâm Thông tin Quốc gia, 2016c).

Chia sẻ trong lĩnh vực dịch vụ cuộc sống là việc sử dụng nền tảng mạng xã hội, chia sẻ nguồn lực nhân rồi về mặt thời gian hoặc kỹ năng trong các phương diện ẩm thực, làm việc nhà, làm đẹp, giao hàng,... Có thể chia làm 5 loại dịch vụ cuộc sống: dịch vụ ẩm thực, dịch vụ dọn nhà, dịch vụ làm đẹp, dịch vụ giao hàng, dịch vụ chăm sóc xe hơi (Trung tâm Thông tin Quốc gia, 2016d).

Chia sẻ trong lĩnh vực năng lực sản xuất là hình thức sản xuất mới bằng việc thông qua nền tảng mạng xã hội, tập hợp những năng lực sản xuất nhân rồi của các doanh nghiệp khác nhau, kết nối bên có nhu cầu về sản phẩm với bên cung ứng sản xuất (Trung tâm Thông tin Quốc gia, 2016e).

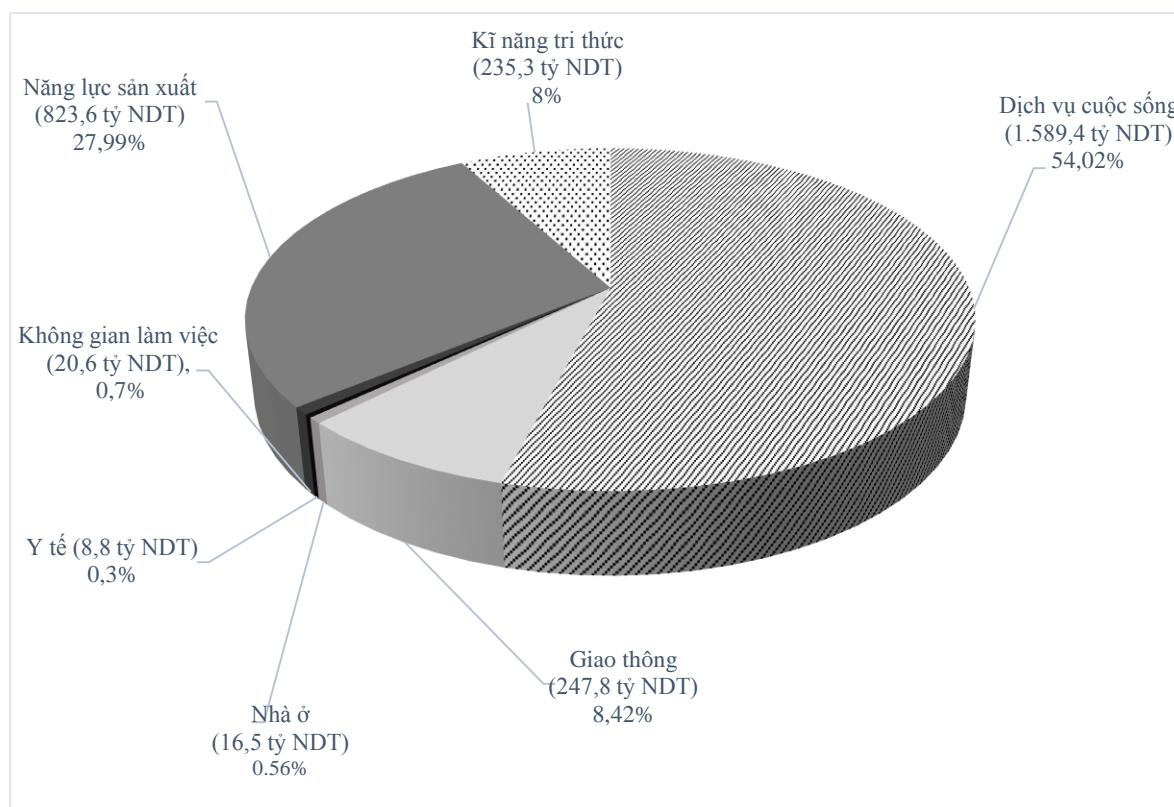
Chia sẻ trong lĩnh vực y tế là phương thức khám bệnh thuận tiện, giải quyết vấn đề khó khăn trong việc khám chữa bệnh cho người dân. Cốt lõi của việc chia sẻ trong lĩnh vực y tế bao gồm: chia sẻ nhân viên y tế, chia sẻ thiết bị y tế (Kai Tao, 2017).

Chia sẻ không gian làm việc là hình thức đáp ứng nhu cầu của các doanh nghiệp vừa và nhỏ, những cá nhân khởi nghiệp có nguồn vốn thuê địa điểm thấp, có nhu cầu về địa điểm làm việc linh hoạt, không giới hạn về không gian địa lí. Nó có một số đặc điểm: chia sẻ về không gian, chia sẻ về cơ sở thiết bị, chia sẻ về nguồn lực (Zhi Hu, 2018).

Xét về mặt kết cấu thị trường, trong 7 lĩnh vực của nền kinh tế chia sẻ của Trung Quốc, có 3 lĩnh vực luôn chiếm phần lớn thị trường, bao gồm: dịch vụ cuộc sống, năng lực sản xuất, kỹ năng tri thức. Số liệu từ 2018-2020 cho thấy, lĩnh vực dịch vụ cuộc sống luôn chiếm khoảng một nửa thị trường. Năm 2018, quy mô thị trường đạt 1.589,4 tỷ NDT, chiếm 54% thị trường. Năm 2019, quy mô thị trường đạt 1.730 tỷ NDT, chiếm 52,72% thị trường (Sohu, 2020b). Năm 2020, quy mô thị trường đạt 1.617,5 tỷ NDT, chiếm 47,89% thị trường (Trung tâm Nghiên cứu Kinh tế chia sẻ - Trung tâm Thông tin Quốc gia của Trung Quốc, 2021). Bên cạnh đó, lĩnh vực năng lực sản xuất luôn chiếm khoảng 1/3 quy mô thị trường kinh tế chia sẻ (từ 28%-32%). Lĩnh vực kỹ năng tri thức chiếm khoảng 1/10 quy mô thị trường (từ 8%-11%) (biểu đồ 3, biểu đồ 4, biểu đồ 5).

Biểu đồ 3: Kết cấu thị trường Kinh tế chia sẻ năm 2018

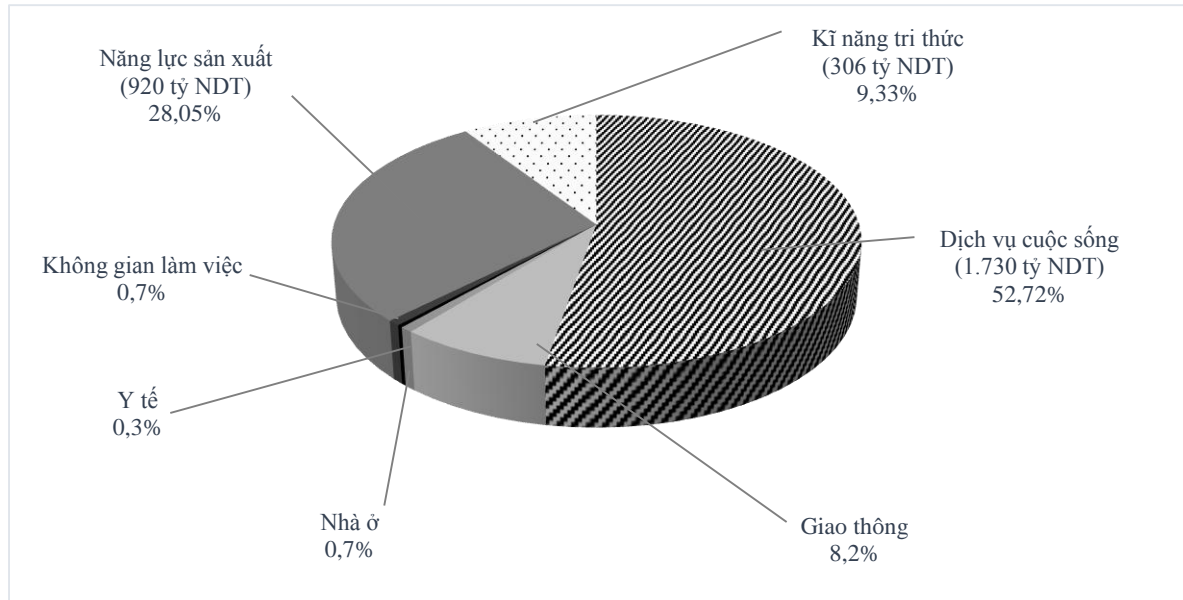
Đơn vị tính: %

Nguồn: Trung tâm Thông tin Quốc gia (Sohu, 2020b)

Biểu đồ 4: Kết cấu thị trường Kinh tế chia sẻ năm 2019

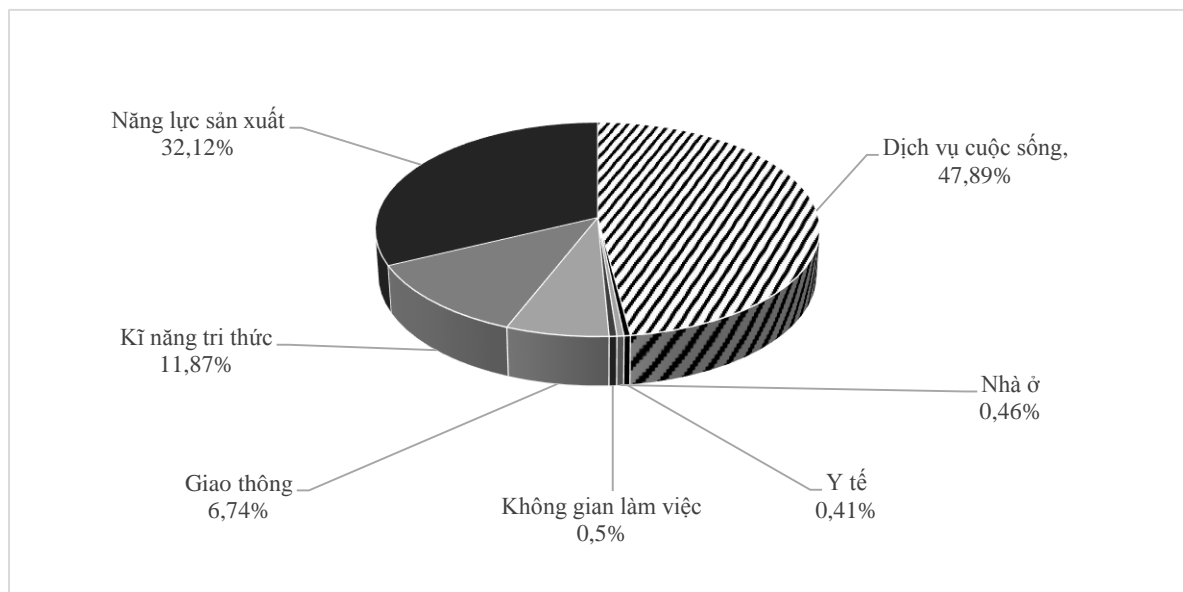
Đơn vị tính: %

Nguồn: Trung tâm Thông tin Quốc gia (Sohu, 2020b)

Biểu đồ 5: Kết cấu thị trường Kinh tế chia sẻ năm 2020

Đơn vị tính: %

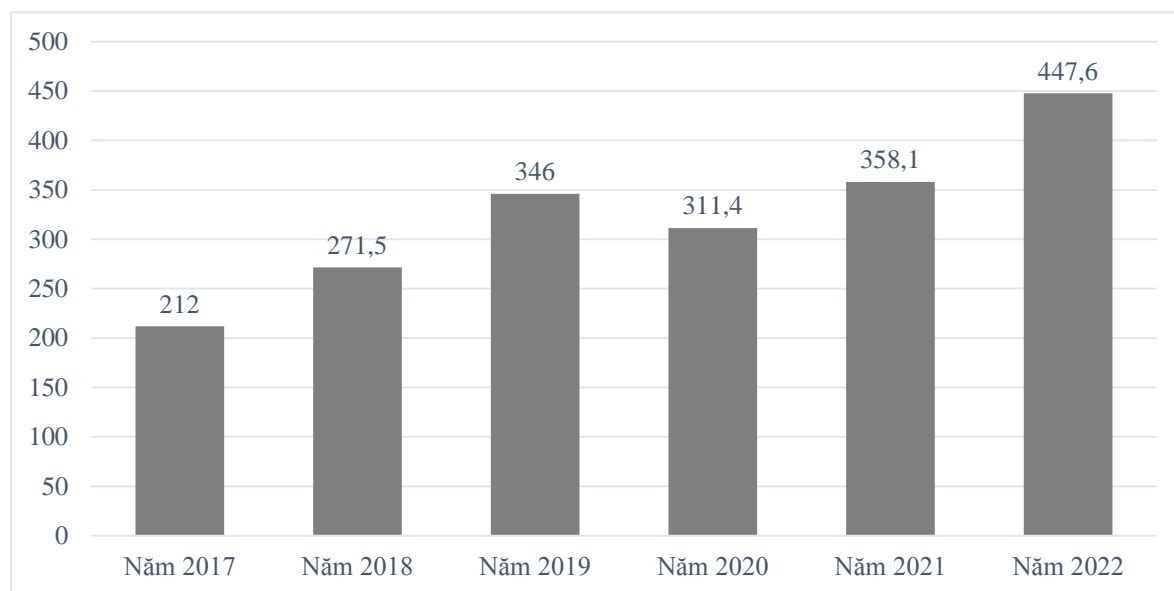
Nguồn: Trung tâm Nghiên cứu Kinh tế chia sẻ - Trung tâm Thông tin Quốc gia của Trung Quốc (2021)

Nếu xét về tốc độ tăng trưởng, các lĩnh vực của nền kinh tế chia sẻ Trung Quốc hàng năm có sự tăng trưởng khác nhau, tùy vào tình hình thực tế. Ví dụ, trong năm 2018, 3 lĩnh vực có sự tăng trưởng mạnh nhất là năng lực sản xuất (97,5%), không gian làm việc (87,3%), kỹ năng tri thức (70,3%) (Trung tâm Thông tin Quốc gia, 2019). Trong năm 2019, 3 lĩnh vực tăng trưởng mạnh nhất lại là nhà ở (36,4%), kỹ năng tri thức (30,2%), y tế (22,7%) (Trung tâm Nghiên cứu Kinh tế chia sẻ - Trung tâm Thông tin Quốc gia của Trung Quốc, 2020). Trong năm 2020, 3 lĩnh vực tăng trưởng mạnh nhất bao gồm: kỹ năng tri thức (30,9%), y tế (27,8%), năng lực sản xuất (17,8%) (Trung tâm Nghiên cứu Kinh tế chia sẻ - Trung tâm Thông tin Quốc gia của Trung Quốc, 2021). Có sự khác biệt này là do mỗi năm, Trung Quốc đưa ra những chính sách khuyến khích tăng trưởng ở các lĩnh vực khác nhau. Đồng thời, các năm 2019 và 2020, do tình hình dịch bệnh ảnh hưởng nghiêm trọng nên lĩnh vực y tế và kỹ năng tri thức là hai lĩnh vực tăng trưởng mạnh nhất, vì có thể đáp ứng nhu cầu của công chúng.

Trong lĩnh vực giao thông, đặt xe trên mạng là phương diện điển hình nhất. Theo một số liệu thống kê, quy mô giao dịch của thị trường đặt xe trên mạng từ 2017-2020 ngày càng lớn. Năm 2017 đạt 200 tỷ NDT, năm 2019 đã vượt ngưỡng 300 tỷ NDT, năm 2020 có chiều hướng suy giảm do ảnh hưởng của dịch bệnh Covid-19, nhưng đến năm 2021 lại có xu hướng tăng trở lại (trên 358 tỷ NDT). Triển vọng đến năm 2022, lượng giao dịch của thị trường này sẽ vượt ngưỡng 400 tỷ NDT (AskCi, 2020).

Biểu đồ 6: Quy mô giao dịch thị trường đặt xe qua mạng 2017-2020

Đơn vị tính: tỷ NDT

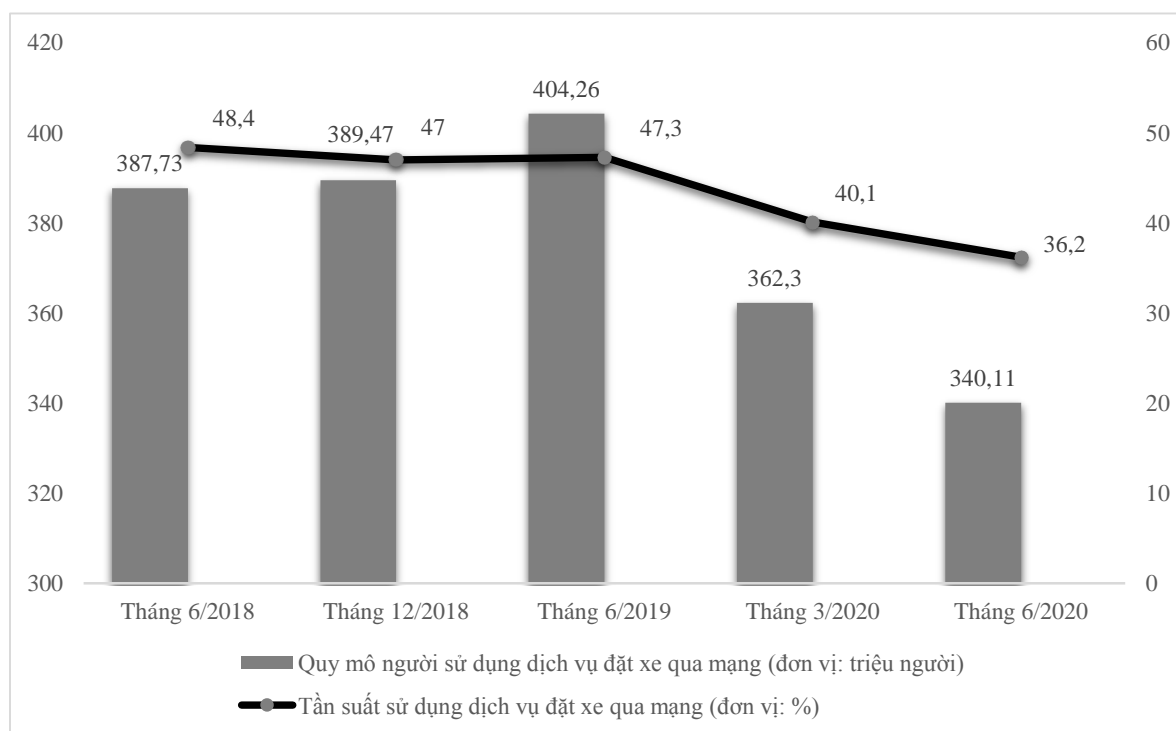
Nguồn: Viện Nghiên cứu Ngành nghề kinh doanh Trung Quốc (AskCi, 2020)

Có thể thấy, các năm 2018 và 2019 là hai năm bùng nổ của ngành dịch vụ đặt xe trên mạng, khi lượng người sử dụng và tần suất sử dụng dịch vụ này đạt mức rất cao. Cho đến

năm 2020, ảnh hưởng của dịch bệnh khiến người dân hạn chế ra ngoài, hạn chế sử dụng những phương tiện công cộng, khiến cho ngành nghề này có sự sụt giảm. Tính đến tháng 6/2020, lượng người sử dụng dịch vụ đặt xe trên mạng đạt 340 triệu người (chiếm 36,2% lượng cư dân mạng), nếu so với tháng 3/2020, lượng người sử dụng đã giảm đi 22,19 triệu người (AskCi, 2020).

Biểu đồ 7: Quy mô lượng người sử dụng và tần suất sử dụng dịch vụ đặt xe qua mạng tại Trung Quốc 2018-2020

Đơn vị tính: triệu người, %

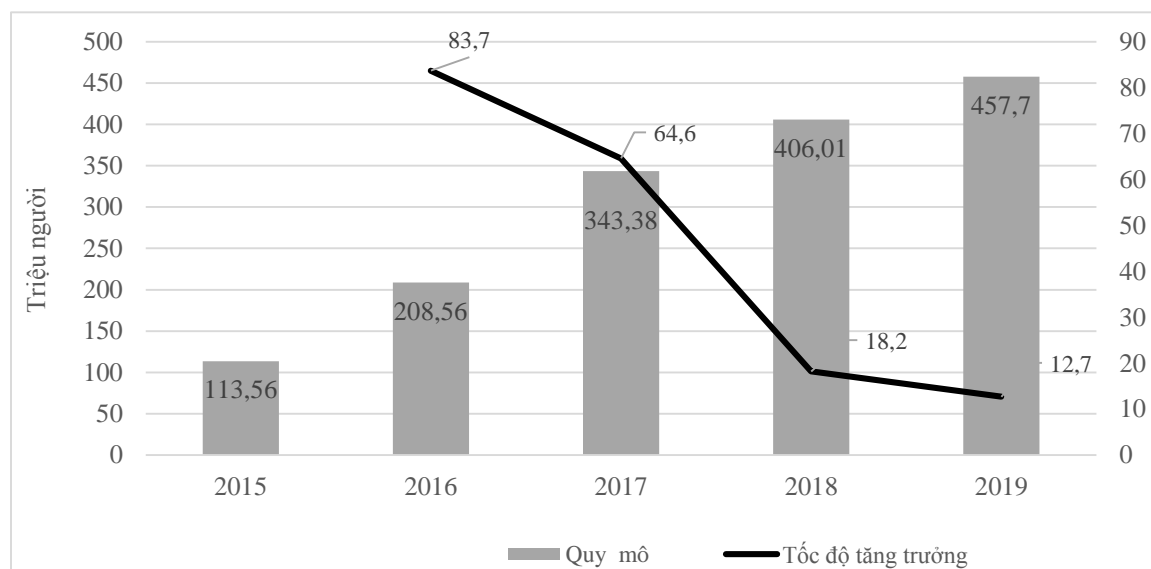
Nguồn: Viện Nghiên cứu Ngành nghề kinh doanh Trung Quốc (AskCi, 2020)

Trong lĩnh vực dịch vụ cuộc sống, nhu cầu sử dụng Internet để được phục vụ ngày càng tăng. Ví dụ về việc gọi ship đồ ăn từ bên ngoài, là phương diện điển hình nhất trong lĩnh vực ngành nghề đồ ăn uống. Từ năm 2015-2019, số lượng người sử dụng dịch vụ gọi đồ ăn qua mạng ở Trung Quốc ngày càng lớn, năm 2019 đạt 457,7 triệu người (Qian Zhan, 2020).

Xét về mặt thu nhập của dịch vụ gọi đồ ăn qua mạng, từ 2016-2020, thu nhập của dịch vụ này chiếm tỉ lệ ngày càng tăng trong tổng thu nhập toàn bộ ngành dịch vụ ăn uống của Trung Quốc. Cụ thể, năm 2016 chiếm 4,6%, năm 2017 chiếm 7,6%, năm 2018 chiếm 10,9%, năm 2019 chiếm 12,8%, năm 2020 chiếm 16,6% (Trung tâm Nghiên cứu Kinh tế chia sẻ - Trung tâm Thông tin Quốc gia của Trung Quốc, 2021).

Biểu đồ 8: Lượng người tiêu dùng trong lĩnh vực gọi đồ ăn qua mạng và tốc độ tăng trưởng 2015-2019

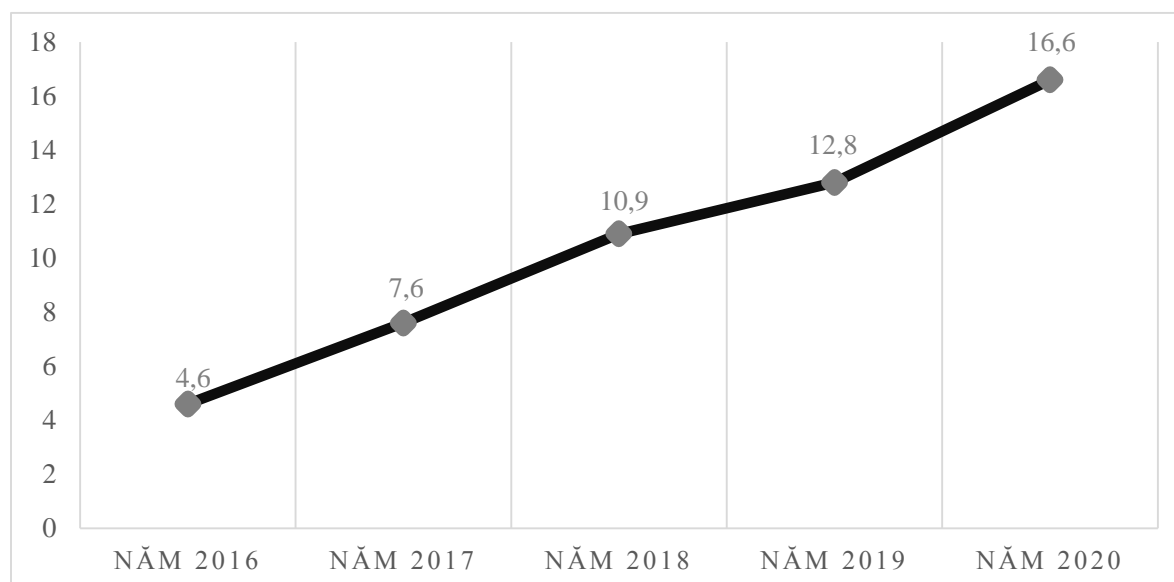
Đơn vị tính: triệu người, %

Nguồn: Viện Nghiên cứu Meituan (Qian Zhan, 2020)

Biểu đồ 9: Tỷ lệ thu nhập dịch vụ đặt đồ ăn qua mạng trong tổng thu nhập ngành nghề dịch vụ ăn uống của Trung Quốc 2016-2020

Đơn vị tính: %

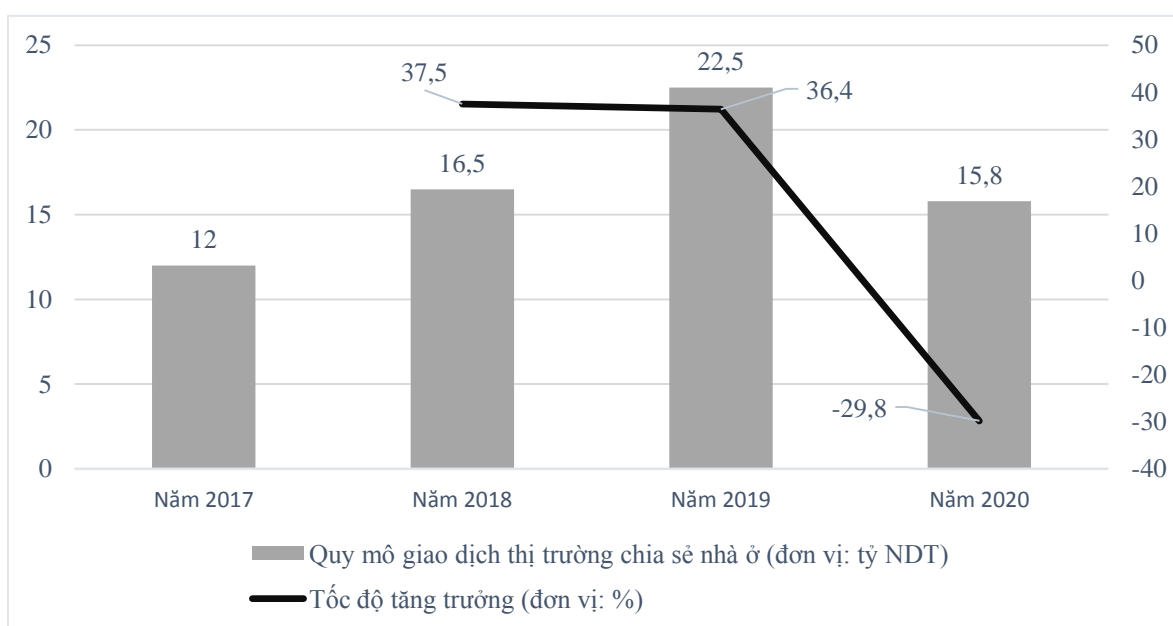

Nguồn: Trung tâm Nghiên cứu Kinh tế chia sẻ - Trung tâm Thông tin Quốc gia của Trung Quốc (2021)

Trong lĩnh vực kinh doanh nhà ở, việc chia sẻ nhà ở có quy mô giao dịch ngày càng lớn từ 2017-2019. Năm 2019, tổng kim ngạch giao dịch của thị trường chia sẻ nhà ở Trung Quốc đạt 22,5 tỷ NDT. Đến năm 2020, dịch bệnh khiến cho dịch vụ chia sẻ nhà ở bị thiệt hại nặng nề, kim ngạch giao dịch chỉ đạt 15,8 tỷ NDT, giảm tốc độ tăng trưởng xuống còn - 29,8% (Trung tâm Nghiên cứu Kinh tế chia sẻ - Trung tâm Thông tin Quốc gia của Trung Quốc, 2021).

Biểu đồ 10: Quy mô giao dịch thị trường chia sẻ nhà ở của Trung Quốc và tốc độ tăng trưởng 2017-2020

Đơn vị tính: tỷ NDT, %

Nguồn: Trung tâm Nghiên cứu Kinh tế chia sẻ - Trung tâm Thông tin Quốc gia của Trung Quốc (2021)

Tuy nhiên, do ảnh hưởng của dịch bệnh, cuối năm 2019 cho đến năm 2020, tại Trung Quốc xuất hiện hình thức kinh doanh chia sẻ nhà ở kiểu mới, đó là mô hình kinh doanh bằng cách phát trực tiếp (livestreaming). Người kinh doanh, thông qua việc phát trực tiếp, giới thiệu cho người tiêu dùng về thiết kế của ngôi nhà, những dịch vụ liên quan và phong tục tập quán bản địa. Điều này khiến cho lòng tin của người tiêu dùng được tăng lên, mở ra không gian và thời gian kinh doanh lớn hơn cho người kinh doanh, tăng thêm nguồn thu nhập. Hình thức kinh doanh này đã xuất hiện một số nền tảng phát trực tiếp, kết nối được người tiêu dùng và người kinh doanh một cách hiệu quả hơn, nâng cao hiệu suất chốt đơn. Một số nền tảng phát trực tiếp điển hình có thể kể đến là: Tujia, Airbnb, Xiaozhu.

4. Một số hạn chế của nền kinh tế chia sẻ tại Trung Quốc hiện nay

Nền kinh tế chia sẻ của Trung Quốc trong quá trình phát triển cho đến giai đoạn hiện nay còn tồn tại một số vấn đề như sau:

Thứ nhất, tồn tại hiện tượng các lĩnh vực ngành nghề có hình thức kinh doanh giống nhau, đồng nhất về mặt bản chất. Ví dụ: điển hình nhất là dịch vụ cho thuê xe đạp, tại Thâm Quyển vào khoảng thời gian 2017, có đến 5 thương hiệu làm dịch vụ cho thuê xe đạp (Sohu, 2017). Hiện nay, các nền tảng phát trực tiếp để làm dịch vụ cho thuê nhà ở tại Trung Quốc cũng có rất nhiều. Những thương hiệu này về mặt bản chất là như nhau, phương thức kinh doanh thiếu sự sáng tạo, điều này dẫn đến sự cạnh tranh khốc liệt giữa các thương hiệu để thu hút người tiêu dùng. Thậm chí, có những thương hiệu sẽ dùng mọi cách để thu hút khách hàng sử dụng sản phẩm của mình. Chính vì thế, đây là một trong những vấn đề khá lớn cần giải quyết.

Thứ hai, một số lĩnh vực ngành nghề trong nền kinh tế chia sẻ chưa có tư duy phát triển rõ ràng. Điều này dẫn đến tình trạng cạnh tranh rất hỗn loạn, gánh nặng về vốn là rất lớn. Ví dụ: điển hình nhất hiện nay là lĩnh vực chia sẻ tài chính. Theo ý kiến của cựu Giám đốc Trung tâm chia sẻ tài chính Amazon, Hoàng Văn Tư, từ lúc Trung tâm Chia sẻ tài chính trong nước đầu tiên được xây dựng, hoạt động chia sẻ tài chính đã phát triển ở Trung Quốc trong 20 năm. Ngày càng có nhiều công ty có ý tưởng xây dựng trung tâm chia sẻ tài chính, lý do không gì khác ngoài việc tiết giảm chi phí, nâng cao hiệu quả, hỗ trợ kinh doanh,... nhưng cũng có nhiều công ty, tập đoàn chưa đạt được kết quả như mong đợi. Trong quá trình thực hiện khảo sát của Trung tâm Dịch vụ chia sẻ tài chính (FSSC), có 10% doanh nghiệp xây dựng trung tâm chia sẻ tài chính cho rằng hiệu quả sau khi xây dựng khá kém (Sohu, 2020a). Nguyên nhân chính của việc hoạt động không hiệu quả này là do các trung tâm chia sẻ tài chính ở Trung Quốc hiện nay đa phần lấy việc tiết kiệm chi phí làm định hướng, lãnh đạo của trung tâm không đủ quyết tâm, các trung tâm này thiếu chiến lược phát triển, không có sự đầu tư nhân lực đầy đủ, dựa vào hệ thống và tự động hóa một cách mù quáng mà bỏ qua sự cải tiến của chính quy trình.

Thứ ba, quyền tự quyết của địa phương quá lớn, làm ảnh hưởng đến sự phát triển của nền kinh tế chia sẻ. Cụ thể là, mỗi địa phương khác nhau đưa ra những yêu cầu về mặt chính sách khác nhau, quy định khác nhau về mặt giám sát, nguyên tắc phát triển,... cho các lĩnh vực của nền kinh tế chia sẻ. Điều này khiến cho các doanh nghiệp nền tảng sẽ tốn rất nhiều chi phí và sức lực để đáp ứng những yêu cầu khác nhau đó. Điển hình nhất là lĩnh vực đặt xe qua mạng tại Trung Quốc. Đây được coi là lĩnh vực gặp khó khăn nhất khi mỗi nơi đưa ra quy định khác nhau về hộ tịch của lái xe, độ tuổi lái xe, giá cả,... Thậm chí có những nơi còn đưa ra quy định khác nhau về độ dài, độ rộng của xe cho các doanh nghiệp (Trung tâm Nghiên cứu Kinh tế chia sẻ - Trung tâm Thông tin Quốc gia của Trung Quốc, 2020).

Thứ tư, vấn đề bảo mật thông tin cá nhân. Cùng với sự phát triển của nền kinh tế chia sẻ, các nền tảng chia sẻ luôn thu thập dữ liệu người tiêu dùng khá lớn về các phương diện như: số điện thoại, số chứng minh nhân dân, số tài khoản ngân hàng,... Chính vì thế, nền kinh tế chia sẻ của Trung Quốc phải đối mặt với việc làm thế nào để bảo đảm thông tin cá nhân người tiêu dùng. Điều này là rất khó. Nếu xét từ góc độ các doanh nghiệp nền tảng, việc nắm bắt dữ liệu của khách hàng đã trở thành trọng tâm của sự cạnh tranh cho các doanh nghiệp, nhưng cơ chế bảo mật chưa kiện toàn, dễ dẫn đến lộ thông tin cá nhân khách hàng. Nếu xét về mặt quản lý nhà nước, hiện nay ở Trung Quốc, những quy định pháp luật về việc bảo mật thông tin cá nhân vẫn còn đang ở bước tiến hành hoàn thiện, và việc làm thế nào để đưa vào thực hiện có hiệu quả, phân rõ trách nhiệm của các bộ, ngành và các nền tảng chia sẻ cũng còn là điều vô cùng khó khăn.

5. Kết luận

Kinh tế chia sẻ tại Trung Quốc bắt đầu phát triển từ năm 2011 và đến năm 2015 phát triển mạnh mẽ. Từ khi nền kinh tế chia sẻ bắt đầu xuất hiện cho đến nay, nước này đã đưa ra được những chính sách phát triển tập trung vào một số nội dung chính như: xây dựng các nền tảng chia sẻ, quản lý sáng tạo, phát triển nền tảng mẫu đầu tiên của nền kinh tế chia sẻ trong một số lĩnh vực trọng điểm,... Hiện nay, nền kinh tế chia sẻ tại Trung Quốc đã có được một số thành tích nổi bật như: quy mô ngày càng lớn, số người tham gia ngày càng nhiều, đầu tư ngày càng tăng, các doanh nghiệp lớn ngày càng nhiều. Một số lĩnh vực nổi bật có thể kể đến là dịch vụ cuộc sống, năng lực sản xuất và kỹ năng tri thức. Tuy nhiên, một số khó khăn hạn chế vẫn cần được khắc phục để nền kinh tế chia sẻ tại Trung Quốc phát triển hơn, bao gồm: một số ngành nghề có hình thức kinh doanh đồng nhất về mặt bản chất, một số lĩnh vực ngành nghề chưa có tư duy phát triển rõ ràng, quyền tự quyết của địa phương quá lớn, vấn đề bảo mật thông tin cá nhân chưa thật sự được đảm bảo đầy đủ. Tóm lại, nền kinh tế chia sẻ tại Trung Quốc đóng góp vai trò rất lớn cho sự phát triển của nền kinh tế quốc dân. Nó trở thành động lực mới cho sự phát triển kinh tế quốc dân, mang lại nhiều cơ hội việc làm cho người dân Trung Quốc, giúp người kinh doanh phát triển ngành nghề của mình với nguồn vốn thấp nhất, giúp người tiêu dùng tiếp cận sản phẩm nhanh nhất,...

Tài liệu tham khảo

1. Cristiano Codagnone and Bertin Martens (2016), Scoping the Sharing Economy: Origins, Definitions, Impact and Regulatory Issues, European Union.
2. Robin Chase (2015), Sharing Economy: Reconstructing the New Model of Future Business. Hangzhou, Zhejiang, Zhejiang People's Publishing House.
3. Lý Hiểu Hoa (2017), “Tìm hiểu nội hàm và đặc trưng của nền kinh tế chia sẻ”, Tạp chí Nghiên cứu Thương Nghiệp, số 7, tr.119-126 (李晓华, 2017, 分享经济的内涵与特征探析, 商业研究, 第7期, 第119-126页).
4. AskCi (2020), “Lượng sử dụng dịch vụ đặt xe qua mạng trên 20 triệu người/ngày, Thị trường dịch vụ đặt xe qua mạng của Trung Quốc năm 2021 tiếp tục mở rộng”, <https://www.askci.com/news/chanye/20201222/1713181318903.shtml>, truy cập ngày 10/12/2021 (AskCi, 2020, 网约车日均使用量超2000万人次 2021年中国网约车市场将进一步扩大).
5. Chính phủ Trung ương Trung Quốc (2015), “Thủ tướng Lý Khắc Cường tham dự và phát biểu tại Diễn đàn Davos 2015”, http://www.gov.cn/guowuyuan/2015-09/10/content_2928606.htm, truy cập ngày 10/12/2021 (中央政府门户网站, 2015, 李克强总理出席2015夏季达沃斯论坛开幕式并致辞).
6. Chính phủ Trung Quốc (2017a), “Thông báo của Văn phòng Ủy ban Cải cách và Phát triển quốc gia về việc thúc đẩy phát triển loạt nền tảng mẫu đầu tiên của nền kinh tế chia sẻ”, http://www.gov.cn/xinwen/2017-12/18/content_5248172.htm, truy cập ngày 10/12/2021 (中国政府网, 2017, 发展改革委办公厅关于推动发展第一批共享经济示范平台的通知).
7. Chính phủ Trung Quốc (2017b), “Ủy ban Cải cách và Phát triển ban hành Ý kiến chỉ đạo về việc thúc đẩy sự phát triển của nền kinh tế chia sẻ”, http://www.gov.cn/xinwen/2017-07/03/content_5207691.htm, truy cập ngày 10/12/2021 (中国政府网, 2017, 发展改革委等印发《关于促进分享经济发展的指导性意见》的通知).

8. Kai Tao (2017), “Khái niệm của chia sẻ y tế, chia sẻ y tế sử dụng như thế nào?”, <http://zx.kaitao.cn/article/20170921100214.htm>, truy cập ngày 10/12/2021 (Kai Tao, 2017, 医疗共享什么意思, 共享医疗如何使用).
9. Managersshare (2016), “Cơ hội việc làm mới do kinh tế chia sẻ đem lại”, <http://www.managersshare.com/post/238278>, truy cập ngày 10/12/2021 (Managersshare, 2016, 分享经济带来的创业新机遇).
10. Mạng Nhân dân (2015), “Hà Triết: Phát triển kinh tế chia sẻ lần đầu được đưa vào Nghị quyết Hội nghị toàn thể của Đảng và chiến lược quốc gia”, <http://politics.people.com.cn/n/2015/1102/c1001-27765675.html>, truy cập ngày 20/12/2021 (Nhân dân, 2015, 何哲: 发展分享经济首次写入党的全会决议 列入国家战略).
11. Ngân hàng Bình An (2016), “Công bố tình hình tổng thể vận hành hệ thống chi tiêu 2015”, <http://bank.pingan.com/about/caijing/1460109460104.shtml>, truy cập ngày 10/12/2021 (Bình An Bank, 2016, 2015年支付体系运行总体情况公布).
12. Qian Zhan (2020), “Phân tích thực trạng thị trường dịch vụ gọi đồ ăn qua mạng năm 2020 và triển vọng phát triển – Dân số lưu động của quá trình đô thị hóa là người tiêu dùng”, <https://www.qianzhan.com/analyst/detail/220/200701-366a9994.html>, truy cập ngày 10/12/2021 (Qian Zhan, 2020, 2020年中国外卖行业市场现状与发展前景分析 城镇化流动人口供消费).
13. Sina (2016), “Thói quen tiêu dùng của người Trung Quốc có sự thay đổi sâu sắc”, http://blog.sina.com.cn/s/blog_1349a0aa70102x3mx.html, truy cập ngày 10/12/2021 (Sina, 2016, 中国人消费习惯发生深远变化).
14. Sohu (2017), “Kinh tế chia sẻ làm thế nào để tránh khỏi cạnh tranh cùng bản chất”, https://www.sohu.com/a/131525525_596000, truy cập ngày 10/12/2021 (Sohu, 2017, 共享经济如何避免同质化竞争).
15. Sohu (2020a), “5 vấn đề lớn và 3 điều quan trọng để vận hành hiệu quả trong chia sẻ tài chính”, https://www.sohu.com/a/433796371_100139516, truy cập ngày 10/12/2021 (Sohu, 2020, 成败财务共享的五大核心问题及运营优化的三个关键).
16. Sohu (2020b), “Phân tích thực trạng phát triển Kinh tế chia sẻ năm 2020”, https://www.sohu.com/a/378969437_473133, truy cập ngày 10/12/2021 (Sohu, 2020, 2020年中国共享经济行业发展现状分析).
17. Sohu (2021), “Phân tích tình hình cạnh tranh và thực trạng thị trường Kinh tế chia sẻ Trung Quốc năm 2020: Bảy lĩnh vực tích cực thúc đẩy phát triển thị trường”, https://www.sohu.com/a/446593443_120868906, truy cập ngày 10/12/2021 (Sohu, 2021, 2020年中国共享经济行业市场现状及竞争格局分析 七大细分领域积极推动市场发展).
18. Trung tâm Nghiên cứu Kinh tế chia sẻ - Trung tâm Thông tin Quốc gia của Trung Quốc (2020), “Báo cáo phát triển Kinh tế chia sẻ của Trung Quốc (2020)”, https://download.csdn.net/download/weixin_50563088/13124241, truy cập ngày 10/12/2021 (国家信息中心分享经济研究中心, 2020, 中国共享经济发展报告 (2020)).
19. Trung tâm Nghiên cứu Kinh tế chia sẻ - Trung tâm Thông tin Quốc gia của Trung Quốc (2021), “Báo cáo phát triển Kinh tế chia sẻ của Trung Quốc (2021)”, https://www.ndrc.gov.cn/xxgk/jd/wsdwhfz/202102/t20210222_1267536_ext.html, truy cập ngày 10/12/2021 (国家信息中心分享经济研究中心, 2021, 中国共享经济发展报告 (2021)).
20. Trung tâm Thông tin Quốc gia (2016a), “Tình hình phát triển 6 lĩnh vực Kinh tế chia sẻ (phần 1): Giao thông”, <http://www.sic.gov.cn/news/568/6067.htm>, truy cập ngày 10/12/2021 (国家信息中心, 2016, 六大领域分享经济发展概况 (之一): 交通出行).

21. Trung tâm Thông tin Quốc gia (2016b), “Tình hình phát triển 6 lĩnh vực Kinh tế chia sẻ (phần 2): Nhà ở”, <http://www.sic.gov.cn/News/568/6072.htm>, truy cập ngày 10/12/2021 (国家信息中心, 2016, 六大领域分享经济发展概况 (之二): 房屋住宿).
22. Trung tâm Thông tin Quốc gia (2016c), “Tình hình phát triển 6 lĩnh vực Kinh tế chia sẻ (phần 4): Kỹ năng tri thức”, <http://www.sic.gov.cn/News/568/6079.htm>, truy cập ngày 10/12/2021 (国家信息中心, 2016, 六大领域分享经济发展概况 (之四): 知识技能).
23. Trung tâm Thông tin Quốc gia (2016d), “Tình hình phát triển 6 lĩnh vực Kinh tế chia sẻ (phần 5): Dịch vụ cuộc sống”, <http://www.sic.gov.cn/News/568/6112.htm>, truy cập ngày 10/12/2021 (国家信息中心, 2016, 六大领域分享经济发展概况 (之五): 生活服务).
24. Trung tâm Thông tin Quốc gia (2016e), “Tình hình phát triển 6 lĩnh vực Kinh tế chia sẻ (phần 6): Năng lực sản xuất”, <http://www.sic.gov.cn/news/568/6113.htm>, truy cập ngày 10/12/2021 (国家信息中心, 2016, 六大领域分享经济发展概况 (之六): 生产能力).
25. Trung tâm Thông tin Quốc gia (2019), “Trung tâm Thông tin Quốc gia công bố Báo cáo Phát triển Kinh tế chia sẻ Trung Quốc năm 2019”, <http://www.sic.gov.cn/News/568/9906.htm>, truy cập ngày 10/12/2021 (国家信息中心, 2019, 国家信息中心发布《中国共享经济发展年度报告 (2019)》).
26. Tuổi trẻ (2017), “Trung Quốc và nền kinh tế chia sẻ”, <https://tuoitre.vn/trung-quoc-va-nen-kinh-te-chia-se-1410273.htm>, truy cập ngày 10/12/2021.
27. Ủy ban Cải cách và Phát triển (2017), “Người phụ trách Ủy ban Cải cách và Phát triển quốc gia trả lời phỏng vấn về Ý kiến chỉ đạo về việc thúc đẩy sự phát triển của nền kinh tế chia sẻ”, https://www.ndrc.gov.cn/xxgk/jd/jd/201707/t20170721_1182818.html?code=&state=123, truy cập ngày 10/12/2021 (中华人民共和国国家发展和改革委员会, 2017, 国家发展改革委有关负责人就《关于促进分享经济发展的指导性意见》答记者问).
28. Wang Yi (2019), “Lượng người tham gia vào kinh tế chia sẻ của Trung Quốc đạt 760 triệu người”, <https://www.163.com/dy/article/E9JU7ML105313SA2.html>, truy cập ngày 10/12/2021 (Wang Yi, 2019, 中国共享经济参与人数达7.6亿).
29. Wang Yi (2020), “Trung tâm Nghiên cứu Thương mại điện tử: Báo cáo số liệu thị trường Kinh tế chia sẻ Trung Quốc năm 2019”, <https://www.163.com/dy/article/FGTND6KH0511B3FV.html>, truy cập ngày 10/12/2021 (Wang Yi, 2020, 电子商务研究中心: 2019年度中国共享经济市场数据报告).
30. Wang Yi (2021), “Tổng hợp sự kiện tài chính và quy mô tài chính Kinh tế chia sẻ Trung Quốc năm 2021”, <https://www.163.com/dy/article/G8LMMHCO051480KF.html>, truy cập ngày 10/12/2021 (Wang Yi, 2021, 2021年中国共享经济行业融资规模与融资事件汇总).
31. Xinhuanet (2017), “Những chính sách liên quan đến phát triển kinh tế chia sẻ của nhà nước”, http://www.xinhuanet.com/politics/2017-07/04/c_129646571.htm, truy cập ngày 10/12/2021 (Xinhuanet, 2017, 国家促进分享经济发展有关政策).
32. Zhi Hu (2018), “Khái niệm và ý nghĩa của việc chia sẻ không gian làm việc”, <https://zhuanlan.zhihu.com/p/43703028>, truy cập ngày 10/12/2021 (Zhi Hu, 2018, 共享办公的概念和意义是什么).